

TIIVISTELMÄ JÄTTEENKULJETUSJÄRJESTELMÄPÄÄTÖKSEEN SAAPUNEISTA LAUSUNNOISTA JA KOONTI VALMISTELIJAN VASTINEISTA

Lausunto 1: Lapin Yrittäjät ry, Rovaniemen Yrittäjät ry, Pellon Yrittäjät ry, SKAL Ympäristöyritykset ry ja SKAL Pohjois-Suomi ry

Lapin Yrittäjät ry:n, Rovaniemen Yrittäjät ry:n, Pellon Yrittäjät ry:n, SKAL Ympäristöyritykset ry:n ja SKAL Pohjois-Suomi ry:n yhteisessä lausunnossa esitetään muun muassa, että:

Rovaniemelle ja Pelloon sopii parhaiten kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, eikä heidän mukaansa Rovaniemen jätehuoltojaoston alueella ole esitetty sellaisia jätelain 37 §:n edellyttämiä perusteluja, jotka estäisivät kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän valintaa. Lausunnon mukaan alueella on tarjolla yksityisiä jätteen kuljetuspalveluita kattavasti ja syrjimättömin ehdoin.

Lausunnossa esitetään myös, että aikomus siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen olisi kaupunkistrategian ja kasvuohjelman vastaista.

Vastaus:

Jätteenkuljetusjärjestelmien arviointi Rovaniemellä ja Pellossa-selvityksessä tarkasteltiin, täyttyvätkö jätelain 35 §:n ja 37 §:n mukaiset ehdot Rovaniemen ja Pellon alueella, kuten laki kiinteistönhaltijan järjestämän jätteenkuljetuksen kohdalla edellyttää. Selvityksen yhtenä lähtökohtana oli myös Pohjois-Suomen Hallinto-oikeuden päätöksessä (20/0784/2) edellytetyt jätelain mukaisten ehtojen tarkastelu aiempaa kattavammin huomioiden eri alueiden ominaispiirteet, kuten keskustaajamat ja niitä ympäröivät maaseutumaiset alueet, kiinteistöjen liittymisaste ja kuljetusjärjestelmän vaikutus siihen, sekä lisäksi liikennevaikutukset ja jätehuollon yleinen toimivuus. Selvityksen perusteella nykyisen kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen ei voida todeta yksiselitteisesti täyttävän kaikkia jätelain 35 ja 37§ mukaisia ehtoja Rovaniemellä ja Pellossa eri alueilla (taajama, kylä, pienkylä, harvaanasutut alueet). Eli vaikka vaatimukset, joillakin alueilla kunnissa täytyisi, se ei lain mukaan riitä, vaan vaatimukset tulee täytyä kunnan koko alueella.

Rovaniemen kaupunkistrategiassa edellytetään myös kuntalaisten yhdenvertaisuuden edistämistä. Edellä viitatus selvityksen mukaan nykyisellään ei kaikille kuntalaisille ole tarjolla jätteenkuljetuspalveluita kattavasti ja syrjimättömin ehdoin. Kuntalaisten yhdenvertainen asema ei siten toteudu. Jätteenkuljetukseen liittymättömien kiinteistöjen runsas määrä Rovaniemellä ja Pellossa kertoo siitä, että nykyinen kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetusjärjestelmä täytää lain vaatimuksia.

Kaupunkistrategiassa asetetaan tavoitteita muun muassa luontoon ja ympäristöön sekä niiden viihtyisyyden ja turvallisuuden. Strategiassa on kirjauksia myös kiertotalouden ja hiilineutraaliuden tavoitteiden saavuttamiseksi ja hankintojen ympäristöystävällisyyden lisäämiseksi.

Koko asumisessa syntyvän jätteen jätehuollon ketjun ollessa keskitetysti toteutettua, ohjattua ja valvottua, jätehuoltoa voidaan kehittää kokonaisvaltaisesti, vähentää jätehuollon ympäristökuormituksia ja aidosti saavuttaa kiertotaloudelle asetetut tavoitteet kierrätyksen ja hyötykäytön osalta. Nykyisessä kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa eri jäteyhtiöiden päällekkäiset ja ristikkäiset ajoreitit tuottavat merkittävästi ylimääräisiä ajokilometrejä, joista

luonnollisesti aiheutuu merkittävästi enemmän päästöjä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen verrattuna. Jätteenkuljetuksen kasvihuonekaasupäästöt ovat tehtyjen alueellisten selvitysten mukaisesti noin 15–30 prosenttia pienemmät kunnan järjestämissä kuljetuksissa verrattuna kiinteistön haltijan järjestämiin kuljetuksiin. Lisäksi päästöjä voidaan edelleen pienentää edellyttämällä kilpailutuksissa esimerkiksi uusiutuvan polttoaineen käyttöä kuljetusten kilpailutuksessa. Vähentävä ristikkäinen liikenne esimerkiksi asuinalueilla lisää merkittävästi myös liikenneturvallisuutta.

Lausunnossa esitetyt huomiot Rovaniemen kaupungin kasvuohjelmasta on huomioitu jätteenkuljetusjärjestelmän päätöksenteon valmistelussa. Kunnanjärjestämä jätteenkuljetukseen siirtyminen ei vähentäisi alueella tarvittavan jätteenkuljetuspalvelun tarvetta, vaan se saattaa jopa lisääntyä, kun liittymättömät kiinteistöt saadaan järjestetyn jätteenkuljetuksen piiriin. Napapiirin Residuum Oy ei myöskään itse järjestäisi jätteenkuljetusta omalla kalustollaan, vaan kaikki kuljetuspalvelut hankittaisiin yrityksiltä. Näin ollen jätteenkuljetusyritysten palveluita tarvittaisiin edelleen samassa laajuudessa kuin ennenkin.

Mainitut osa-alueet, jotka yrittäjät ovat arvioineet kaupungin elinkeinopolitiikassa heikoimmiksi, niin ikään huomioitaisiin kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen toteutuksessa: toiminta-alue jaettaisiin tarkoituksenmukaisiin osiin, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun; hankinnasta käytäisiin avoin markkinavuoropuhelu ennen kilpailutuksen käynnistämistä ja käydä vuoropuhelua kilpailutuksen aikana; kilpailutuksessa eri ehdoin voitaisiin rajata sitä, kuinka monta urakka-aluetta yksi yritys voi saada hoidettavakseen, jolla varmistettaisiin mahdollisimman monen yrityksen voivan tulla valituksi palvelun tarjoajaksi. Alueiden ja astiatyhjennysten määrän tulisi luonnollisesti olla sellaisia, että ne tarjoaisi kullekin yritykselle aidot liiketaloudelliset edellytykset.

Lausunto 2: Lapin ELY-keskus

Lapin ELY-keskus tuo lausunnossaan esille, että jätehuoltojaostolla on käytössään riittävät tiedot tehdä lainmukainen ratkaisu kunnan vastuulle kuuluvan sekalaisen yhdyskuntajätteen jätteenkuljetusten järjestämisestä kunnan jätehuoltoviranomaisen toiminta-alueella. Ratkaisulla siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen voidaan toiminta-alueella edistää kierrätysastetavoitteen saavuttamista, ohjauskeinojen tehokkaampaa toteuttamista, alueellisen jätehuollon kehittämistä sekä muita alueellisia ympäristötavoitteita.

Lausunto/Mielipide 3: Kiinteistöliitto Lappi ry

Kiinteistöliitto Lappi Oy:n lausunnossa on esitetty näkemyksiä nykyisen bio- sekä pakkausjätteiden kunnallistamiseen siirtymisen ongelmiin ja hinnoitteluun. Myös kilpailutuksen, organisoinnin ja palvelun laadun seurannan puutteet herättävät huolta. Lisäksi asukaskysely edistäisi palvelutason kokonaiskuvan saamista, mikä on erityisen tärkeää suunniteltaessa siirtoa kunnalliseen järjestelmään. Ennen siirtymää tulisi analysoida aiempien siirtojen ongelmat sekä kunnan valmiudet vastata palvelun laadun, kustannustehokkuuden ja loppuasiakkaiden odotusten vaatimuksiin.

Vastaus

Bio- ja pakkausjätteiden kuljetusten aloittamiseen liittyvät haasteet Rovaniemen keskustaajaman alueella on saatu haltuun, ja niiden osalta vastaavia haasteita ei pitäisi olla enää siirryttäessä kunnan

järjestämään jätteenkuljetukseen. Kuljetusten organisointi, tyhjennykset, hinnoittelu sekä täyttöasteiden seuranta ovat jatkuvan kehityksen kohteena. Haasteiden hallintaa kuljetusjärjestelmän muuttamisessa edesauttaisi myös kohtuullisen pitkä, noin 3 vuoden siirtymäaika kuljetusten aloittamiseen, jona aikana valmistautuminen ja eri järjestelyt sekä sidosryhmien odotukset voidaan rauhassa ottaa haltuun.

Asukaskyselyn toteuttaminen ei ole poissuljettua, vaikka päätös kunnanjärjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisestä tehtäisiin ennen sen toteuttamista. Kyselyllä voitaisiin edelleen kerätä tietoa nykyisen bio- ja pakkausjätteen toimivuudesta sekä odotuksista mahdollisen sekajätteen kunnanjärjestämän jätteenkuljetuksen osalta. Nämä voitaisiin siirtymäaikana tehokkaasti hyödyntää kunnanjärjestämän jätteenkuljetuksen aloittaessa, jotta palvelun laatu täyttää loppuasiakkaiden odotukset.

Lausunto 4: Napapiirin Residuum Oy

Napapiirin Residuum Oy esittää, että Rovaniemellä ja Pellossa siirryttäisiin kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen myös sekajätteen osalta. Lausunnossa todetaan, että kun jätelaissa tapahtuneen muutoksen myötä bio- ja pakkausjäte siirtyi kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, syntyi Rovaniemen kaupungin keskustaajaman alueelle kaksoisjärjestelmä, joka on kaikista näkökulmista katsottuna epäkäytännöllinen, eikä edesauta Rovaniemen uuden kaupunkistrategian mukaisia vähähiilisyystavoitteita liikennepäästöjen osalta. Kaksoisjärjestelmässä on myös kuntalaisen näkökulmasta haasteena viestinnän ja asiakaspalvelun haasteet, jotka selkeytyisivät huomattavasti siirtyessä kunnan järjestämään jätteenkuljetusjärjestelmään myös sekajätteen osalta. Kiertotalouden edistämiseksi vanhoista toimintamalleista tulisi luopua ja siirtyä kohti uusia. Residuumin nykyisissäkin urakoissa toimii paikallisia urakoitsijoita, vaikka ovat julkisesti kilpailutettuja kunnan järjestämiä urakoita.

Lausunto 5: Pellon kunnanhallitus

Pellon kunta päätti pitää kunnan järjestämää jätteenkuljetusta kokonaisuutena perusteltuna ratkaisuna ja yhtyy *Jätteenkuljetusjärjestelmien arviointi Rovaniemellä ja Pellossa* -selvityksessä esille tuotuihin perusteluihin, jotka puoltavat siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Lausunnossa tuodaan esille myös, että kuljetuspalveluiden kilpailutuksessa tulee erityisesti huomioida eri kokoisten yritysten aito osallistumismahdollisuus kilpailutukseen.

Lausunto 6: MHK-Kuljetus Oy

MHK-Kuljetus Oy ottaa esiin lausunnossaan muun muassa, mitä ovat ne jätelain 35 ja 37 § mukaiset ehdot, jotka eivät nykyisessä järjestelmässä yksiselitteisesti täyty? Lausunnossa pohditaan myös, miten tilanne muuttuisi jätehuoltoviranomaisen valvonnan ja seurannan suhteen, jos operatiivinen toiminta tapahtuu jätelaitoksella?

Vastaus:

Jätteenkuljetusjärjestelmien arviointi Rovaniemellä ja Pellossa -selvityksen mukaan jätelain 35 ja 37 § mukaisten ehtojen ei voida todeta yksiselitteisesti täyttävän Rovaniemellä ja Pellossa eri alueilla

(taajama, kylä, pienkylä ja maaseudun harva-asutus). Alueella on jätehuoltopalveluiden kattavuuden osalta niin vapaa-ajan-asuntoja ja vakituksia asuntoja, jotka jäävät kauas nykyisistä kiinteistökohtaisen keräyksen reiteistä. Alueilla on myös asuntoja, jotka kuuluvat palvelujen vaikutuksen piiriin, mutta eivät silti ole liittyneet jätehuollon palveluihin. Toisin sanoen Rovaniemellä ja Pellossa on runsas määrä järjestettyyn jätehuoltoon liittymättömiä vakituisten tai vapaa-ajan asumisen piiriin kuuluvia kiinteistöjä.

Jätehuoltoviranomaisen seurannan ja valvonnan suhteen tilanne helpottuisi kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa selvästi. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltomääräysten mukaiset ilmoitukset menevät yhteen paikkaan ja asiakasrekistereitä pystyy tarkastelemaan kootusti. Tärkeänä näkökohtana on myös se, että kiinteistöjen jätehuoltoa voidaan alueellisesti kehittää, ja esimerkiksi yhteiskeräyspisteverkostoa voidaan rakentaa alueille, jossa on tarvetta niille. Yhteiskeräyspisteen käyttäjiksi voidaan myös velvoittaa jokaista, jolla ei ole joko kiinteistökohtaista jätehuoltoa, tai kimppa-astiajärjestelyä kiinteistöllä. Näin ollen kaikki kiinteistöt voidaan automaattisesti liittää järjestetyn jätehuollon piiriin, joka ei kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ole mahdollista. Tällä hetkellä yhteiskeräyspisteitä ei ole Pellon alueella ollenkaan, ja Rovaniemellä vain rajatuilla alueille, jossa on kunnan järjestämä jätteenkuljetusjärjestelmä jo käytössä. Tärkeä asia on myös huoltovarmuuden turvaaminen poikkeusolosuhteissa, joka ei ole yksiselitteistä nykyisessä järjestelmässä, kun jätehuoltoa ei ole keskitetty eikä kunta (tai sen yhtiö) ole suorassa sopimussuhteessa jätteenkuljetusyritykseen.

Lausunto 7: MP-Roskaton Oy

MP-Roskaton Oy tuo lausunnossaan esille, että nykyinen jätteenkuljetusjärjestelmä toimii hyvin, ja sen kehittämiseen voitaisiin panostaa valvonnan tehostamisella sekä yhteiskeräyspisteiden lisäämisellä pitkien sivuteiden alkuun. Vapaamatkustajien valvonta olisi mahdollista jo olemassa olevien tietojen perusteella, mutta sen toteuttamiseen ei ole ollut riittävää halua. Lisäksi järjestelmän muutos ja kilpailutus uhkaisivat pienyrittäjien asemaa, sillä investointi uuteen kalustoon olisi taloudellisesti riskialtista. Taloudellisesta näkökulmasta nykyinen järjestelmä on tehokas ja järkevä, eikä sen muuttaminen tarjoaisi merkittäviä etuja.

Vastaus

Yhteiskeräyspisteiden lisääminen harvaan asutuille sekä vapaa-ajan asumiseen painottuville alueille on erinomainen ratkaisu jätehuollon kokonaiskehittämisen kannalta. Tämä onnistuu vain kunnanjärjestämän jätteenkuljetuksen alueella, koska muuten yhteiskeräyspisteen käytön valvonta ja laskutuksen kohdistaminen oikeille käyttäjille ei käytännössä ole mahdollista.

Järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymättömien kiinteistöjen saaminen kuljetusten ja jätehuollon piiriin on yksi merkittävimmistä perusteista esittää kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymistä. Tällöin jokainen asuin- ja vapaa-ajan kiinteistö liitetään automaattisesti jätehuollon asiakkaaksi, joko kiinteistökohtaisen astian asiakkuudella, kimppa-astian asiakkuudella tai yhteiskeräyspisteen asiakkuudella. Liittymättömiä asuin- tai vapaa-ajan kiinteistöjä ei tällöin enää olisi.

Muita kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen puolesta puhuvia seikkoja ovat mm. nykyisen järjestelmän päällekkäisten ja ristikkäisten kuljetusreittien tuottamat turhat ajokilometrit ja niistä aiheutuva, merkittävästi suurempi ympäristökuormitus verrattuna keskitetysti järjestettyyn jätteenkuljetukseen. Jätteenkuljetuksen kasvihuonekaasupäästöt ovat tehtyjen alueellisten selvitysten mukaisesti noin 15–30 prosenttia pienemmät kunnan järjestämissä kuljetuksissa verrattuna

kiinteistön haltijan järjestämiin kuljetuksiin. Lisäksi päästöjä voidaan edelleen pienentää edellyttämällä kilpailutuksissa esimerkiksi uusiutuvan polttoaineen käyttöä kuljetusten kilpailutuksessa. Vähentävä ristikkäinen liikenne esimerkiksi asuinalueilla lisää merkittävästi myös liikenneturvallisuutta.

Keskitetysti optimoidut kuljetusreitit ja urakka-alueet tuovat myös selkeää tehokkuutta logistiikkaan, niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti. Kilpailutuksen ehdoilla pyritään vaikuttamaan siihen, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollista osallistua kuljetusten kilpailutuksiin. Rajaamalla sitä, kuinka monta aluetta yksi yritys voi saada hoitaakseen, varmistetaan osaltaan usean yrityksen liiketoiminta paikkakunnalla. Pitkillä sopimuskauksilla turvattaisiin yritysten mahdollisten uusien investointien takaisinmaksukyky. Markkinavuoropuhelulla hankintaa käynnistettäessä osaltaan pyritään vaikuttamaan kilpailutuksen laadukkuuteen sekä tarjoajien tasapuolinen kohtelu.

Lausunto 8: Rovaniemen Ekoteam Oy

Rovaniemen Ekoteam Oy:n lausunnossa kiinnitettiin huomiota muun ohella järjestetyn jätteenkuljetusten liittymisasteeseen ja viranomaisella käytössä olevien tietojen hyödyntämiseen tämän parantamiseen. Huomiota kiinnitetään myös yrityksen näkemyksen mukaisiin kohtuullisiin hintoihin ja yritysten itsensä ylläpitämään hyötyjätteiden tehostamiseen. Yritys myös esittää näkemyksensä, ettei kuljetusjärjestelmällä ole merkitystä päästöjen näkökulmasta. Yrityksen mielestä vapaa kilpailu takaa toimivuuden ja edulliset hinnat pitkällä aikavälillä. Lausunnossa nostetaan esiin myös huoli suurten yritysten kyvystä toimia jopa miinuskatteella, ja ottaa alueellinen markkina hallintaansa alihinnoittelulla.

Vastaus

Jätteenkuljetusjärjestelmien arviointi Rovaniemellä ja Pellossa -selvityksessä liittymisastetta tutkittiin niin sanotun bufferi-tarkastelun kautta, jonka vuoksi esimerkiksi kiinteistöjen määrät poikkeavat jonkin verran muiden vuosien linjasta. Syksyn 2024 ja kevään 2025 aikana Rovaniemen kaupungin Tekniset palvelut on tehnyt Rovaniemen rakennus- ja huoneistorekisterin sekä jätteenkuljetusrekisterin pohjalta tarkastelun, jonka perusteella Rovaniemellä on edelleen järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymättömiä kiinteistöjä yhteensä 4342 kappaletta, joista vakituisen asumisen piirissä on 1802 ja vapaa-ajan asumisen piirissä 2539 kappaletta.

Niin ikään havaittiin muun muassa se, että kaikilla jätteenkuljetusyrityksillä ei ole olemassa tietoa, kuinka monta asiakasta kutakin jäteastiaa käyttää. Esimerkiksi ns. kimppa-astioiden osalta kaikilla kuljetusyrityksillä ei ole tiedossaan kaikkien kimppa-astioiden käyttäjiä, vaan ainoastaan asiakas, joka laskun maksaa. Muista mahdollisista samaa astiaa käyttävistä asiakkaista ei ole kaikilta osin tietoa.

Lisäksi tuli ilmi, että osaa asiakkaiden jäteastioista ei todennäköisesti tyhjennetä jätehuoltomääräysten mukaisesti tietyn tyhjennysrytmin mukaisesti, vaan aina erikseen asiakkaan tilatessa tyhjennyksen. Eräällä jätteenkuljetusyrityksellä ei ollut myöskään viranomaiselle toimittamissa jätteenkuljetustiedoissa kaikkia asiakkaita, joilta jäteastioita tiettävästi tyhjennetään.

Mitä tulee jätteen kuljetuksen aiheuttamiin päästöihin, niin jätteenkuljetuksen kasvihuonekaasupäästöt ovat tehtyjen alueellisten selvitysten mukaisesti noin 15–30 prosenttia pienemmät kunnan järjestämissä kuljetuksissa verrattuna kiinteistön haltijan järjestämiin kuljetuksiin. Lisäksi päästöjä voidaan edelleen pienentää edellyttämällä kilpailutuksissa esimerkiksi uusiutuvan polttoaineen käyttöä kuljetusten kilpailutuksessa.

Mitä tulee jätteenkuljetusmaksuihin, niin selvitysten ja vertailujen perusteella kuljetushinnat ovat kunnan kilpailuttamissa kuljetuksissa olleet 20-40 prosenttia edullisemmat kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa. Rovaniemi on ollut myös kansallisissa vertailuissa keskimääräisesti vastaavan kokoisia kaupunkeja jonkin verran kalliimpi, mitä tulee jätteenkuljetusmaksuihin. Nykyisessä kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa eri yritysten omien kuljetusreittien päällekkäiset ja ristikkäiset turhat ajokilometrit aiheuttavat, paitsi merkittävästienemmän päästöjä, mutta myös kustannuksia verrattuna keskitetysti järjestettyyn jätteenkuljetukseen. Kunnanjärjestämässä jätteenkuljetuksessa keskitetysti optimoidut kuljetusreitit ja urakka-alueet tuovat myös selkeää tehokkuutta logistiikkaan, niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti. Tämä näkyy loppuasiakkaalle edullisempina jätehuollon kustannuksina.

Suurten yritysten markkinaavaltasta ehkäistäkseen on käytettävissä erilaisia keinoja. Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kilpailutuksessa voidaan erilaisilla ehdoilla vaikuttaa siihen, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollista osallistua kuljetusten kilpailutuksiin. Rajaamalla niin ikään sitä, kuinka monta urakka-aluetta yksi yritys voi saada hoitaakseen, varmistetaan osaltaan mahdollisimman usean yrityksen liiketoiminta paikkakunnalla. Kuljetusten kilpailutus mahdollistaa jopa aivan uusien yritysten syntymisen paikkakunnalle.

Lausunto 9: Rovaniemen kaupunginhallitus

Rovaniemen kaupunginhallitus käsitteli asiaa kokouksessaan 28.4.2025 §124 ja esitti lausuntonaan, että kaupunginhallitus ei puolla esitystä kunnanjärjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisestä.